

Dr. Lőrinczy György ügyész /Szolnok megyei Fő-
ügyészség/:

Egy jogszabály diszfunkcionális hatásait legelőször azok érzik, akik alkalmazzák. Az elmélet kritériuma a gyakorlat; ezért is kötelessége az alsóbb fokú ügyészségen dolgozóknak, hogy véleményüket kifejtsék a tervezett módosításról. Meg kell jegyezmem, hogy idősebb kollégáim erősen szkeptikusak - korábbi tapasztalataikra hivatkozva - afelől, hogy "lentről" tényleges hatást lehet gyakorolni a kodifikációra.

A jogszabály-előkészítés információim szerint a végéhez közeledik. Az észrevételeim egyrészt a jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyvre, illetőleg az általam ismert tervezetre irányulnak. Javasolataim között ritkábban felmerülő problémák /pl. közvetett tettesség/ megoldására is felhívom a figyelmet. Természetesen nem törekszem a teljességre. Észrevételeimet a Btk. rendszeréhez igazodóan teszem meg.

1./ Btk. 20-21. §. Az elkövetők:

Az elkövetői alakzatokkal kapcsolatban a közvetett tettességgel időnként problémák jelentkeznek. /1/ Az ezzel kapcsolatos megoldás kétféle módon lehetséges; 1. önálló elkövetői alakzatnak minősíteni /ez nem szerencsés megoldás/ 2. a részesi alakzatba való beolvasztás. Ennek megfelelően javaslom a következő szabályozást:

Btk. 21. §. /1/ bek.: Felbújtó az, aki más szándékosan rábíró e törvény különös részében meghatározott társadalomra veszélyes cselekmény elkövetésére.

/2/ bek.: Bűnsegéd az, aki másnak szándékosan segítséget nyújt e törvény különös részében meghatározott társadalomra veszélyes cselekmény elkövetéséhez.

/3/ A részes azon bűncselekményért tartozik felelősséggel, amelyre a szándéka irányul. Az ennél súlyosabb tettesi /társtettesi/ cselekményért

akkor vonható felelősségre, ha erre legalább gondatlansága kiterjed.

2./ Btk. 72. §. Próbára bocsátás

Kétségtelenül helytelen a próbára bocsátást formális szemlélet alapján a megrovás és a pénzbüntetés közötti quasi főbüntetésnek tekinteni. Ugyanakkor vitathatatlan - és a gyakorlat is ezt igazolja - jóval enyhébb szankció, mint a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés. Tapasztalataim szerint a leggyakrabban előforduló 3 éves büntetési tételű bűncselekmények /garázdaság büntette, súlyos testi sértés büntette, nagyobb értékre elkövetett, illetőleg nagyobb kárt okozó egyes vagyoni elleni bűncselekmények/ körében általában a felfüggesztett szabadságvesztést - helyesen - alkalmazzák, és csak rendkívül ritkán alkalmaznak enyhébb szankciót. Ezekben az esetekben az enyhítő szakasz megfelelő megoldást nyújt, még a különös visszaeső esetében is.

A mai bűnözési viszonyokra figyelemmel nem célszerű a Btk-nak enyhítési gyakorlatot kialakítani, márpedig a tervezett módosítás, amely szerint 3 évi szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett bűncselekmény esetén a próbára bocsátás alkalmazható lenne, ez irányba hat. Megjegyzem, tudomásom szerint, különös visszaesővel szemben sem alkalmazzák, tehát a bírói gyakorlat is enyhének ítéli e szankciót.

Gyakori - különösen a fiatalkorúak ügyeiben -, hogy mellékbüntetés alkalmazása is szükséges, viszont főbüntetés kiszabása nem célszerű, ugyanakkor indokolt lenne az elkövető "figyelemmel kísérése", amely a próbára bocsátás célja.

Igy javaslom a Btk. 72. §. /1/ bek-ét a következő gondolattal kiegészíteni:

Próbára bocsátás mellett a bíróság foglalkozástól eltiltást, járművezetéstől eltiltást, kitiltást és pénzmellékbüntetést alkalmazhat.

Ennek elfogadása esetén a Btk. 60. §-ában meghatározott kitiltásnál a "szabadságvesztés"

mellé a próbára bocsátás szót is be kell írni.

3./ Btk. 77. §. Elkobzás

Egyre gyakoribb, hogy a vagyon elleni bűncselekmények sértettjei ismeretlenek maradnak, az eltulajdonított vagyontárgyat a büntető eljárás során azonban lefoglalni nem lehet. /Pl. az elkövető elrejt, eladja és az ebből szerzett pénzt feléli; tipikus példa a benzinlopás, stb./

Az ismeretlen sértett tulajdonát képező és a büntető eljárás során lefoglalt tárgy a bíróság rendelkezése alapján /Be. 10.§./3/ bek./ az állam tulajdonába kerül. A le nem foglalható vagyonnal az elkövető "jogalap nélkül gazdagodott" /Ptk. 361.§./, tehát azt tőle polgári per során el lehet venni. Ilyenre tudomásom szerint még nem került sor. A büntető eljárás folyamán a jogalap nélkül szerzett vagyontárgy, előny elvonására az elkobzás alkalmazása megfelelő eszköz.

Mivel ez elsődlegesen a vagyon elleni bűncselekményekhez kapcsolódik, ezért ennek jogi megoldása elképzelhető a Btk. különös részében is. Javaslatom a következő:

Btk. 77. §./7/ bek, vagy Btk. 332/A. §.

Az elkövetőt kötelezni kell azon általa eltulajdonított dolog értékének a megfizetésére, amelyet nem foglaltak le, de annak tulajdonjoga kétségtelenül más, ismeretlen személyt illet.

4./ Btk. 97-98. §. A különös és többszörös visszaesőkre vonatkozó büntetéskiszabási rendelkezések

A jelenlegi szabályok alapján a különös és többszörös visszaeső esetében gyakorlatilag a csekély tárgyi súlyú bűncselekmények miatti rövid /6-8 hónap/ tartamú szabadságvesztés büntetéseket szabnak ki a bíróságok. Bár konkrét adataink nincsenek, de a büntetésvégrehajtási intézetek túl-

zsúfoltsága e gyakorlattal összefügg.

Nyilván extrém példa, de mégis jelzi a probléma súlyát a következő ügy: A többszörös visszaeső F. Károly a szigorított őrizetből történt ideiglenes elbocsátás hatálya alatt eltulajdonított 8 db kb 1.000 Ft értékű tyukot. A dolog elleni erőszak, jogtalan behatolás és a különös visszaesés minősítő körülménye is fennállott. Vele szemben kiszabható legenyhébb büntetés 6 hónapi szabadságvesztés volt, amelynek következménye az ideiglenes elbocsátás /amelyből több mint két év eredményesen telt el/ megszüntetése volt. Így 3 év és 6 hónapi szabadság elvonás volt a lehető legkevesebb büntetés 8 db tyúk eltulajdonításáért. Az ítélet első fokon jogerőre emelkedett!

Nyilván lehet még más példákat is felhozni, amelyek igazolják, hogy a csekély tárgyi súlyú bűncselekmények nem jelentéktelen hányadában eltúlzottan szigorú ítéletek kiszabására kényszerülnek a bíróságok. E probléma kétféle módon oldható meg:

1./ A Btk. 97. §-nak /2/ bek-ének hatályon kívül helyezésével, amely előírja, hogy vagylagos büntetési tételű cselekményeknél csak szabadságvesztés szabható ki.

2./ Amennyiben a /2/ bek. hatályban marad, javasolom a következő mondattal való kiegészítést: Különös méltánylást érdemlő esetben a vagylagos büntetés alkalmazható.

5./ Btk. 250-258. §. Korrupciós bűncselekmények

A korrupciós bűncselekmények tervezett minősítési változatai megfelelnek a mai társadalmi viszonyainknak.

Az elkövetők köréből, a passzív alanyi oldalon véleményem szerint szerepeltetni kell az állami szerv, gazdálkodó szervezet és egyesületen kívül a társadalmi szervezet megjelölést is. Hazánkban egyes társadalmi szervezetek jelentős szerepet töltenek be, és igen fontos ezen szervezetek tagjainak korrupció mentessége. Így javasolom, hogy a

Btk. 251. §. /1/ bek., 252. §. /1/ bek., 256. /3/ bek. egészüljön ki "a társadalmi szervezet tagja" megjelöléssel.

Fontos érdek fűződik a korrupciós bűncselekmények felderítéséhez, illetve azok bizonyításához. A Btk. 332. §-ához hasonlóan itt is indokolt lenne a tevékeny megbánás bevezetése az alábbiak szerint:

Btk. 255/A. §.

A Btk. 253. §. /1/ bek. és 254. §. /1/ bek-ben meghatározott bűncselekmény elkövetője nem büntethető, ha cselekményét a hatóság előtt feltárta, mielőtt az annak tudomására jutott volna; a 253. §. /2/ bek. és 254. §. /2/ bek. esetében büntetése korlátlanul enyhíthető.

A tervezett 258/A. §-ban értelmező rendelkezést /a gazdálkodó szervezet meghatározása/ tartalmaz. Az értelmező rendelkezések közé indokoltan tartom felvenni a következőket:

Btk. 258/A. §. /2/ Kötelességzegésnek tekintendő, ha a Btk. 250. §. /1/ bek-ben, 251. §. /1/ bek., és 252. §. /1/ bek-ben meghatározott elkövető a kötelességének teljesítését előny adásához köti.

A korrupciós bűncselekmények bizonyítására elsősorban az aktív vesztegetőtől várható közreműködés. Az aktív vesztegetők a tapasztalatok szerint igen sokszor kiszolgáltatott helyzetben vannak a monopol helyzetben levő passzív alany-nal szemben. Megfontolandónak tartom az alábbiakat:

A Btk. 258. §. /3/ bek. Aki a vagyoni előnyt adta, attól aki abban részesült, az előny értékét visszakövetelheti, tekintet nélkül arra, hogy a vagyoni előny tárgyát elkobozták-e, vagy pedig a kötelezettet az előny értékének az állam javára való megfizetésére kötelezték-e. Ez a jog azokat a személyeket illeti meg, akik ellen büntetést nem szabott ki a bíróság cselekményük miatt.

6./ Btk. 267. §. Tiltott szerencsejáték

A tiltott szerencsejátékok üldözésének oka egyrészt az, hogy munka nélküli jövedelmhez ne jussanak az állampolgárok, valamint a szerencsejátékok kriminogén tényezők. A kialakult gyakorlat a szerencsejátéknak azt a játékot tekinti, amelynél a nyeresé-vesztés aránya jelentős részben a véletlentől függ. Így pl. a rómi nem tekinthető ennek, pedig több ezer forintos alapon játszá- ezt a játékot /vagy az ultit, illetőleg pókert/, amely szintén munka nélküli jövedelemszerzési célzatot feltételez.

Jobb megoldásnak tartom a hazardjáték elnevezést, azon értelemben, hogy jelentős tétre játszanak, államilag nem támogatott játékokat. Így pl. sakkpartit játszani 5.000.- Ft-os alapon - véleményem szerint - szintén hazardjáték és üldözendőnek kell nyilvánítani.

A hazardjátékot játszó személyek célja a munka nélküli jövedelemszerzés. A munka nélkül szerzett jövedelem elvonását szolgálja a polgári jogban ismert állam javára marasztalás intézménye. Született már eseti döntés, amely a tiltott szerencsejátékot játszó vesztesnek visszajáró pénzüsszeg egy részét, 50.000.- Ft-ot, polgári perben az állam javára elvont.

Mindenképpen megfelelőbb szabályozás lenne és a bűncselekmény hatékony üldözését segítené elő, ha a nyereség elvonására már a büntető eljárás során lehetőség lenne. A kifejtettek alapján megfontolandónak tartom az alábbi szabályozást:

Btk. 267. §. /1/ bek. Aki tiltott hazardjátékot játszik, vagy ezt szervez, vétség miatt 2 évig terjedő szabadságvesztésre, szigorított javító-nevelő munkára, javító-nevelő munkára, vagy pénzbüntetésre büntetendő.

/2/ Aki tiltott hazard-játékot rendszeresen szervez, vagy a rendszeres szervezéshez helyiséget biztosít, büntett miatt 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

/3/ A nyeresémet, valamint az elkövető által a játék céljára biztosított dolgot el kell

kobozni.

E szabályozás elfogadása esetén a 17/1968. /IV.14./ Korm. sz. r. 30. §-át hatályon kívül kellene helyezni.

7./ Btk. 274. §. Közokirathamisítás

A közokirat-hamisításnak az alapesetét indokolt lenne vétségnek minősíteni. Nincs az a közokirat, amelynek egy rb. meghamisítása a 2 évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetés kiszabását indokoltá tenné. Ugyanakkor a közokirat-hamisítások jelentős része a táppénzes állományról szóló igazolások átírásából áll, amely miatt rendszeresen pénzbüntetést szabnak ki a bíróságok. A csekély társadalomra veszélyesség miatt teljesen indokolatlan népi ülnökökkel, ügyési részvétellel tárgyalást tartani. Ugyanakkor így lehetővé válna adott esetekben a megfelelő próbára bocsátás kiszabása, esetlegesen a Be. 351. §. /1/ bek-vel tárgyalás mellőzésével pénzbüntetés alkalmazására is lehetőség van.

Semmiféle indoka nincs annak, hogy a jelenlegi igen jelentős munkateher mellett ilyen ügyekben, ekkora apparátust megmozgassunk úgy, hogy rendszeresen az enyhítő szakasz alkalmazását indítványozza az ügyész a bíróság előtt.

A 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekménynek nyilvánítás arányos a Btk. 276. §-ában meghatározott magánokirat-hamisítás vétségének büntetési tételével is. Különösen indokolja a tervezett büntetési tétel felső határának csökkentésével arányosítás. /Pl. a garázdaság vétsége és a közokirathamisítás büntetettének társadalomra veszélyességének összehasonlításával is előbbi következtetésre kell jutni./

Végezetül a tervezet egyik javaslatával kapcsolatban fejtem ki észrevételeimet:

8./ Btk. 330/A. §. A hitelező megkárosítása /vagy: Tartozás fedezetének elvonása/

Btk. 330/A. §. /1/ bek. Az a magánszemély, aki a gazdasági tevékenységből származó tartozása

fedezetéül szolgáló vagyonát csalárdul elvonja, és ezzel a tartozásának kiegyenlítését megghiúsítja, bűntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

/2/ bek. Az elkövető nem büntethető, ha a tartozást az első fokú bírósági határozat meghozataláig kiegyenlítette."

A "csalárd" kitétel egyértelműen arra utal, hogy a vállalkozónak a gazdálkodási tevékenységből eredő haszna biztosította ugyan a tartozások /pl. vállalaton keresztül vásárolt fogyasztókörök ellenértéke, használati díja, átalánydíj, stb., amely így egy tekintet alá esik/ kielégítésének lehetőségét, de ennek szándékosan nem kívánt eleget tenni. Így a jelenleg sikkasztásnak, csalásnak értékelt cselekmények hitelező megkárosításának lennének minősíthetők. Azok az üzletvezetők, akiknek rossz gazdálkodása vagy akár a külső körülmények miatt az elért bevételük a költségeiket nem fedezte, e bűncselekmény alá nem vonhatók, feltéve, ha a bevételt a tartozások rendezésére fordították. Így a "csupán" bukkott vállalkozók ellen büntetőjogi szankció alkalmazására nem kerülhet sor.

A jelenleg sikkasztásnak, csalásnak értékelhető cselekményeket - véleményem szerint - hitelező megkárosításának lehet minősíteni. E törvényi tényállás bizonyítása jóval könnyebbnek ígérkezik, tehát jelentősebb számban lesz lehetőség - de csak a valóban - tisztességtelen üzletvezetők felelősségre vonására. A csaláshoz és sikkasztáshoz való viszonyítás indokolja a büntetési tételek ehhez arányosítását is. Természetesen figyelembe kell venni a kialakult bírói gyakorlatot is, amely - ha meg is állapítja a sikkasztást, illetőleg a csalást - a büntetési tételek alsó határát megközelítő, - illetőleg enyhítő szakasz alkalmazásával annál is enyhébb - büntetéseket szab ki. Így a büntetési tételeket az alábbiak szerint tartom a társadalomra veszélyességgel arányosnak:

a./ Alapeset lenne, ha a cselekmény nagyobb kárt okoz és ez vétségként 2 évig terjedő szabadságvesztéssel lenne büntetendő.

b./ Jelentős kár esetén: büntett és 3 évig terjedő szabadságvesztés, míg

c./ különösen nagy kár esetén 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés lenne a büntetési tétel. /Kisebb értékre történt elkövetés esetén esetleg szabálysértés lenne az elkövetett cselekmény./

A kár összege természetesen a csalárdul elvont vagyon összegéhez és nem a tartozás mértékéhez igazodik.

A tervezet szerint az elkövető nem büntethető, ha a tartozást az első fokú bíróság határozatának meghozataláig kiegyenlítette. E törvényi tényállás megalkotásának nem lehet az a célja, amelyet a tartás elmulasztásánál a törvényhozó figyelembe vett. A gazdálkodó szervezet követelésének kielégítése - mint a kár megtérítése - a büntetés kiszabása körében megfelelően értékelhető. E körülmény büntethetőséget megszüntető oknak való nyilvánítása indokolatlan.

Meggyőződésem, hogy a készülő kodifikáció törekszik a Btk. diszfunkcionális szabályainak felszámolására, illetőleg a változó társadalmi viszonyokkal összhangban lévő rendelkezések megalkotására. A magam szerény lehetőségeivel e hozzászólás megírásával igyekeztem e jelentős munkát segíteni.

Dr. Györgyi Kálmán egyetemi docens /ELTE/:

Csak egy egész rövid észrevételt szeretnék tenni, nevezetesen azt, hogyan kéne átírni a többszörös visszaesők mentesítésére vonatkozó szabályokat. A Btk. hatálybalépését követően hamarosan kiderült, hogy itt egy luk van, mégpedig azért, mert a törvény a többszörös visszaesőket kizárja a törvényi mentesítésből, arról viszont nem mond semmit, hogy a bírósági mentesítésnél hogyan alakul a szabadságvesztésnél enyhébb büntetésre ítélt többszörös visszaesők sorsa. Ez többféle értelmezést engedett meg. Az egyik értelmezés az, hogy ezek semmiféle rendes mentesítés alá nem eshetnek, hanem csak kegyelmi mentesítés alá. Azt hiszem nem ez volt a legjobb értelmezés. A másik az, hogy a törvényi mentesítésnél megszabott határidőtől kezdve kérhet bírósági mentesítést az elítélt. Namost ezt a törvényi lukat vagy hézagot a novella tervezete úgy kívánja megoldani, hogy ezekhez a szabadságvesztésnél enyhébb büntetésekhez is egész tekintélyes vára-
kozási időket szab meg. Az én kérdésem az volna, hogy tényleg érdemes-e a szabadságvesztésnél enyhébb büntetésre elítélt többszörös visszaesőt kizárni a törvényi mentesítésből. Tehát, ha valaki többszörös visszaesőként pénzbüntetést kap, az előző szabadságvesztés még eshet törvényi mentesítés alá, és arra, mivel együttes mentesítésünk nincs, a törvény rendje szerint valamikor be is áll a mentesítés. Ez az egy pénzbüntetés viszont majd megy a bíróság elé. Tehát ezen úgy lehetne meg segíteni, hogy ha nem ahhoz keresnénk meg a megfelelő szabályt, ami most a 102.§. végére van írva, hogy "többszörös visszaeső törvényi mentesítésben nem részesülhet", hanem azt kéne mondani, hogy akit többszörös visszaesőként szabadságvesztésre ítélték, az nem mentesülhet a törvény erejénél fogva. Tehát szöveg szerint valahogy azt lehetne kimondani, hogy a 102.§. /1/ bek. d., f. pontja alapján nem eshet törvényi mentesítés alá a többszörös visszaeső. Mert hisz az előző elítélés, ami többszörös visszaesőnél